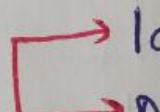

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

DEVLET YÖNETİMİ

✓ Göçebe Hayat → Boylar Federasyonu
Yönetimini zorunlu kılmiştir.

★ Boylar İç işlerinde serbest,
Dış işlerinde devlete bağlıdır.

★ Türk devletlerinin dayandığı 4 TEMEL ESAS:

1. Uluş → Ülke

2. Okşızlık → Bağımsızlık

3. Kün → Halk

4. Töre → Kanun

←
Ülke, halkını kanunlarla yönetir, bağımsızlık
esastır.

Siyasi Birimler

İl → Devlet
Budan → Millet
Ok → Boy
Ulug → Aile Birliği
Ogus → Aile

Kut Anlayışı → Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılan yönetim yetkisidir.

- Babadan oğula geçen yönetim anlayışları.
- Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar böyle yönetilmişti.

Kut Anlayışının Ortaya Çıkardığı Gelişmeler

- ✓ Saltanat ve Hanedan anlayışı.
- ✓ Hanedan ailesinin yüksek saygınlığı.
- ✓ Hükümdarın her erkek çocuğuna hükümdar olma hakkının verilmesi.
- ✓ Varsat anlayışındaki belirsizlikler.
- ✓ Devletin hanedan ailesinin ortak malı olarak kabul edilmesi.
- ✓ Taht kavgaları.
- ✓ Devletin kısa sürede parçalanması.
- ✓ İkili teşkilat düzeni. → Doğu → Hükümdar
→ Batı → Hükümdarın kardeşi
Yabgu yönetir.
- ✓ Cihanşümül → Dünya hakimiyeti
- ✓ Fetih politikası.

Hükümdarın Görevleri

- Devletin idare etmek,
- Orduyu komuta etmek,

- Töreüi uygulamak,
 - Halkın refahını sağlamak,
 - Ülkerin asayiş ve güvenliğini sağlamak.
- Halkın Görev ve Sorumlulukları,**
- Töreüi uygun davranmak,
 - Vergi vermek,
 - Askerlik yapmaktır.

Kurultay → Meclis.

- Katılır** →
- Kağan
 - Hatun
 - Vezirler

- Kağana bağlılığın göstergesi. ←
- Boy Beyleri
 - Üst Düzey Devlet Görevlileri
 - Halkın Önde Gelenleri

Kurultayın Özellikleri

- Başkanı → Kağan
↓ yoksa

Aygücü

- Hükümdarın danışma meclisidir.
- Üst düzey devlet idarecilerini yangıları

- Törenin olusmasında etkilidir.
- Hayvan sayımı yapar.
- Dini tören yapar.

ORDU

- ✓ Türkler = Asker Millet
- ✓ Sahte ricat, hilal - turan taktikleri
- ✓ Kurt kaparı

✓ İlk disiplinli Türk Ordusu → METEHAN

- Onluk sistem

- Ordu → Tümenbaşı

↓
Binbaşı

↓
Yüzbaşı

↓
Onbaşı

Tümen → On bin atlıdan oluşan askeri birliktir.

Ordu = Sü / Bori = Asker

Başkomutan → Kağandır.

Tarkan → Sübaşı, kağana yardımcı komutanlardan.

*** Ücretli ordu sadece Hazar Türklerinde!

- Pecenek ve Oğuzlar → Bizans ordusunda ücretli askerlik yapmışlardır.

★ Mani dini → Barışçı din.
→ Yerleşik hayata geçilmesini sağlamış.
→ Savaşçı özellikleri zayıflatmıştır.

At → Türk'ün Kanadı (Kasgarlı Mahmut)

→ Üzeri İskitler bulmuştur.
→ Avarlar, Avrupa'ya taşınmasını sağlamıştır.

SOSYAL YAŞAM

- Toprağın mülkü devlet.
- Toprak mülkiyetinden kaynaklanan sosyal sınıflaşmayı engellemiştir.
- **Bozkır kültürü**: Yaylak ve kılaklar arasındaki yarı göçebe kültürdür. Atlı Nomad Kültürü de denir.
- Göçebe hayat sosyal dayanışmayı kuvvetlendirmiştir.
 - Toy: Zafer şöllesi
 - Nevruz bayramı
 - Yuğ: Ceraze töreni
 - Han-ı yağma uygulaması
↓
Hükümdarın misafirlerini ağırladığı yeri onlara yağmalatması.
- Cinsiyet ayrımı yok! Kadınlar sosyal ve siyasal alanda etkilidir.
- Tek eşlilik var. Aile içi evlilik yok. Ceyiz ve başlık parası gibi uygulamalar vardır.

HUKUK

- Cezalar kwa sürelidir. Ya da ölüm gibidir. (Gönebelikten kaynaklı)
- Hukuk kuralları sözlüdür. Töre adı verilir.
- Yöneten ↓ Yönetilenler
Kurallara tüz denir.
- Töre unsurları
 - Kağanın Emirleri
 - Gelenekler
 - Kurultay Kararları
- ★ Töreden ilk söz eden yazılı belge → Orhun Anıtları
- Yerleşik hayat ile töreleri ilk yazılı hâle getiren Türk devleti → **UYGURLAR**
- Cengiz Han → Türk töresini bir araya getirip Cengiz Yasasını oluşturmuştur.
- Kurultay
 - Yüce Divan
 - Üst düzey yöneticileri yargılar.
- Hazarlar mahkemelerde Musevi, Hristiyan, Müslüman temsilcilere yer vermişlerdir. (ADALETİ SAĞLAMAK)

EKONOMİK YAŞAM

- ✓ Temel yaşam kaynağı → Hayvancılık
- ✓ İhracat ürünleri → Et, deri, kışeek vb.
- ✓ İthal ürünler → Buğday, arpa, darı gib.
- ✓ Tarihteki ilk serbest ticaret → Asya Hun Devleti ile Çin arasında
Pazarı
- ✓ ★ Tarihle para basan ilk Türk Devleti

KÖK → TÜRKLER

- ★ Kendi adına para basan ilk Türk hükümdarı

TÜRGEŞ HAKANI BAGA TARKAN

- ✓ Ticaretle önemli yollar → İpek ve Kırk Yolu
↓ Başlangıç şehri
Çin Şian

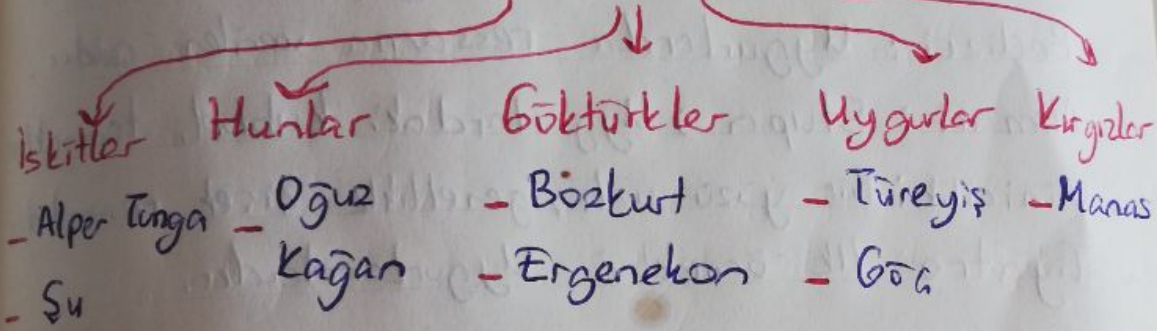
DİN VE İNANIS

- ✓ Totemizm → Türklerin başta "kurt" olmak üzere kendilerini koruduğuna inandıkları hayvanlar vardır. Bu anlayışın adıdır.
- ✓ Gök Tanrı inancı (Tek tanrılı din inancıdır.)
- ✓ Şamanizm → Kam, bakı (din adamları) ruh, peri gibi doğa üstü güçleri yönlendirmek için dini törenler yaparlardı.

Sözlü Eserler

- Destanlar
- Sar → Atasözü
- Sagu → Ağıt
- Kosuk → Kahramanlık ve ask şîirleri, türküleri.

DESTANLAR

MANAS DESTANI : Dünya'nın En Uzun Destanı

SANAT

- Dokumacılık → Halı, kılın, aadır dokumacılığı gelişmiştir.
- Madencilik → Savaşçı toplum oldukları için madenden çokca araç ve gereç yapmışlardır.
- Heykel → Balballar
Orhon Anıtları

En çok Uygurlar'da gelişmiştir.

TURKISH AIRLINES

✓ Nevruz → Bahar Bayramı (21 Mart)

★ Tarihçe den değıştiren ilk Türk Devleti:

TABGAQLAR → Budizmi benimsemişlerdir.

✓ Uygurlar → Mani Dini: benimsemişler.

→ Yerleşik hayata geçme sebebidir.

✓ Hazarlar → Museviliği: benimsemişlerdir.

✓ HAZARLAR + TÜRGEŞLER → İslamiyetin kuzeye yayılmasını engellemişlerdir.

★ İLK TÜRK İSLAM DEVLETİ → İTİL BULGARLARI

★ Orta Asya'da İslamiyeti kabul eden ilk Türk boyu → KARLUKLAR

★ Avrupa'ya gidip İslamiyeti benimseyenler

- Avrupa Hunları

- Kıpçaklar

- Avarlar

- Oğuzlar

- Bulgarlar

- Pecenekler

- Macarlar

✓ Ölülerden sonra yaşamla ilişkilerinin göstergeleri:

- Kurgan (oda şeklinde mezarlar)

- Ölülerin eşyaları ile gömmeleri

- Ölen kişilerin mumyalanmaları

Kamağ → Cennet Tamu → Cehennem

TURKISH AIRLINES

- **Müzik**: Müzik âletleri (Kopuz, zurna, kithara gibi) Uygurlarda yazıya dayalı olarak gelişme göstermiştir.

- **Resim**: Resmin ilk örnekleri halıya işlenmiştir.

Minyatar → Kitap resmi (Isık ve gölge yok)

Fresk → Yaş duvar üzerine yapılan resimler.

Bedi'eci: Uygurlarda ressama verilen addır.

- **Mimari**: Stupa → Uygurlardaki kubbe; tapınaklar.

- **Cünicilik**: Bir yüzü sırlı, genellikle aicek resimlidir.

- **Tiyatro**: İlk örnekleri Uygurlardadır.

BİLİM

✓ **Takvim** → On İki Hayvanlı Türk Takvimidir. Güneş yılına dayalıdır.

✓ Güneş ve dünya hareketleri gözlemlendiği için matematik, astronomi ve coğrafya gelişmiştir.

✓ Uygurlar → Aicek, asısı, kırık - aılık ve akupunktur tedavisi yapmışlardır. On tabanlı sayı sistemini kullanmışlardır.

YAZI, DİL VE EDEBİYAT

- ✓ Kâğıt ve matbaa → Uygurlar
Mami Dımı yaymak adına kitap
bastırmışlardır.
- ✓ Millî Alfabeler → Orhon ve Uygur Alfabesi
Türk Edebiyatı.

Yazılı Eserler

- Yenisey Yazıtları (Kırgızlar) → Orhon Alfabesi
- Orhon Yazıtları (Kutluk → II. Gök Türkler)
Tengükük, Bilge Kağan ve Kul Tigin adına
dikilmiştir.

Orhon ve Gm Alfabeleriyle yazılmıştır.

★ Türk tarihi ve edebiyatı hakkındaki **İLK**
ESER!

- Karabalganın Yazıtları (Uygurlar)
 - Sine Ulu Yazıtları
 - Bugut Yazıtları
 - Moğen-aur Yazıtları
 - Doğu Türkistan Yazıtları
- Uygurlar

SPOR

✓ Atlı sportlara dayanır: Gök bōrū, kız bōrū, beyge, aōgen, cirit, sevgan.

✓ Tepük (ayak topu)

✓ Güreş